

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Finansowanie rozwoju – stanowisko społeczeństwa obywatelskiego”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2015/C 383/08)

Sprawozdawca: Ivan VOLEŠ

Dnia 18 lutego 2015 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„Finansowanie rozwoju – stanowisko społeczeństwa obywatelskiego”.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 11 czerwca 2015 r.

Na 509. sesji plenarnej w dniach 1–2 lipca 2015 r. (posiedzenie z dnia 2 lipca 2015 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 142 głosami (3 osoby wstrzymały się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES apeluje, aby nowa agenda rozwoju miała wymiar globalny i zmierzała do poprawy jakości życia ludzi. Musi ona opierać się na poszanowaniu praw człowieka, zapobieganiu konfliktom i ich pokojowemu rozwiązywaniu, dobrych rządach, ograniczaniu nierówności społecznych, wzmacnianiu roli kobiet i udziale tych wszystkich, którzy czują się odpowiedzialni za rozwój świata i za zachowanie go dla przyszłych pokoleń.

1.2. EKES popiera przyjęcie zaproponowanych celów zrównoważonego rozwoju i wnosi o zmobilizowanie wszystkich dostępnych zasobów finansowych oraz ich przejrzyste i wydajne wykorzystanie, tak aby w wyważony sposób zintegrować wymiary gospodarczy, społeczny i środowiskowy zrównoważonego rozwoju. Trzeba przeciwdziałać marnotrawieniu zasobów w konfliktach zbrojnych, ich nielegalnemu transferowi oraz ich wpływowi do szarej strefy.

1.3. Komitet apeluje, aby propagowanie dialogu społecznego włączono do priorytetów rozwoju, gdyż jest to ważny instrument zrównoważonego traktowania interesów partnerów społecznych i utrzymania pokoju społecznego niezbędnego dla udanej realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

1.4. Oficjalna pomoc rozwojowa (ODA) powinna być kierowana do krajów najsłabiej rozwiniętych i krajów podatnych na zagrożenia. UE powinna potwierdzić swoje zobowiązanie do wyasygnowania łącznej ODA w wysokości 0,7 % PNB i do przeznaczenia 0,15–0,20 % PNB na kraje najsłabiej rozwinięte. Zobowiązanie to musi być połączone z wymogiem należytego i skutecznego wykorzystania wszystkich zasobów finansowych pomocy rozwojowej, zgodnie z zasadami uzgodnionymi w Monterrey, Ad-Dausze i Pusanie.

1.5. ODA nie należy oceniać tylko w kategoriach jej skali finansowej, lecz trzeba ją oceniać także pod względem jej jakości i wkładu w zrównoważony rozwój. W tym celu konieczne jest opracowanie nowych wskaźników do oceny skuteczności tej pomocy.

1.6. Z myślą o zwiększeniu wydajności wsparcia budżetowego dla krajów rozwijających się EKES zaleca skorzystanie z doświadczeń związanych z wdrażaniem unijnej polityki spójności i jej instrumentów, takich jak fundusze strukturalne i fundusze spójności, tak aby wsparcie to zostało konkretnie wykorzystane do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju.

1.7. W celu lepszego wykorzystywania środków krajowych, zarówno publicznych, jak i prywatnych, których znaczenie będzie rosło, konieczne jest przeprowadzenie zasadniczych reform fiskalnych, wprowadzenie dobrych rządów w dziedzinie opodatkowania, włączenie sektora nieformalnego do legalnej gospodarki, a także podjęcie zdecydowanej walki z myślą o wyeliminowaniu korupcji i jej zapobieganiu. Przyczynić się do tego mogłoby zawarcie międzynarodowego porozumienia w sprawie przeciwdziałania uchylaniu się od opodatkowania, rajów podatkowych i nielegalnych przepływów finansowych oraz ulepszenie współpracy z OECD i komitetem ds. podatkowych ONZ.

1.8. EKES popiera propozycję, aby poprzez partnerstwa sektora publicznego i prywatnego oraz finansowanie projektów PPP za pośrednictwem instrumentów łączonych (*blending*) włączyć sektor prywatny w realizację projektów, które z komercyjnego punktu widzenia nie są wykonalne lub są jedynie częściowo. Warunkiem ich pomyślnego wdrożenia jest ocena *ex ante* ich trwałego charakteru oraz przestrzeganie zasad przejrzystości, włączając w to sprawozdawczość, zasadę współodpowiedzialności i możliwości egzekwowania zobowiązań.

1.9. EKES uznaje potencjalny wkład bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwój, o ile są one nakierowane na realizację celów zrównoważonego rozwoju. Dochody z bezpośrednich inwestycji zagranicznych powinny być przede wszystkim reinwestowane w krajach rozwijających się, w których zostały wytworzone. Kraje będące beneficjentami powinny mieć jasną strategię inwestycyjną. Nowe państwa będące inwestorami, takie jak Chiny, Brazylia, Indie i inne, powinny w swoich inwestycjach realizowanych w krajach rozwijających się uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju.

1.10. EKES opowiada się za innowacyjnymi i dodatkowymi źródłami finansowania rozwoju, takimi jak finansowanie społecznościowe, działania międzynarodowych funduszy charytatywnych, transfery oszczędności diaspory do krajów pochodzenia. Z zadowoleniem przyjmuje niektóre propozycje nowych źródeł finansowania przedstawione przez grupę przewodnią ds. innowacyjnego finansowania rozwoju, które mogłyby stać się ważnym źródłem, pod warunkiem że zostaną zastosowane na całym świecie i nie będą zbyt uciążliwe dla danego sektora.

1.11. Społeczeństwo obywatelskie, do którego zaliczają się partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe, powinno być skuteczniej i w bardziej zorganizowany sposób włączane w opracowywanie programów rozwoju, monitorowanie ich wdrażania oraz ocenę ich wyników i skutków. Należy zatem, zarówno w krajach rozwijających się, jak i w krajach rozwiniętych, systematycznie budować i ulepszać system kontroli procesów pomocy rozwojowej i włączać weń odpowiednie organizacje społeczeństwa obywatelskiego. W tym względzie EKES oferuje swoje bogate doświadczenie współpracy z partnerami z krajów AKP, Ameryki Łacińskiej, Azji, Partnerstwa Wschodniego, Euromedu i innych.

1.12. Aby społeczeństwo obywatelskie mogło wywiązywać się z tego zadania, należy je wspierać poprzez programy budowania zdolności adresowane do instytucji społeczeństwa obywatelskiego w krajach partnerskich.

2. Zasadnicze zapatrywania EKES-u na agendę rozwoju na okres po 2015 r.

2.1. Rok 2015 będzie miał kluczowe znaczenie dla ukształtowania nowego globalnego podejścia do rozwoju. Główne założenie milenijnych celów rozwoju – zmniejszenie ubóstwa – zostało zrealizowane tylko po części. Nowe cele zrównoważonego rozwoju⁽¹⁾ powinny doprowadzić do znaczących zmian, których EKES od dawna się domaga. Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w celach tych uwzględniono szereg jego zaleceń.

2.2. W niedawnych opiniach EKES domagał się, aby nowe cele rozwoju stały się częścią globalnego zrównoważonego rozwoju⁽²⁾, podkreślał niezastąpioną rolę społeczeństwa obywatelskiego w polityce rozwojowej⁽³⁾, wskazał na potrzebę włączenia zabezpieczenia społecznego do polityki rozwojowej UE⁽⁴⁾, przedstawił szereg propozycji na temat zaangażowania sektora prywatnego w rozwój po 2015 r.⁽⁵⁾, na temat uwzględnienia celów zrównoważonego rozwoju i roli społeczeństwa obywatelskiego w umowach inwestycyjnych UE⁽⁶⁾, na temat wkładu handlu we wzrost i rozwój⁽⁷⁾ oraz na temat celów na okres po roku 2015 w regionie eurośroziemnomorskim⁽⁸⁾. Na wspólnym posiedzeniu nadzwyczajnym Sekcji REX i Centrum Monitorowania Rozwoju Zrównoważonego EKES-u w dniu 20 października 2014 r. przyjęto zalecenia dotyczące agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju po 2015 r., które zachowują ważność w perspektywie zbliżających się negocjacji w sprawie celów zrównoważonego rozwoju i ich finansowania.

⁽¹⁾ Wrześnieowy szczyt ONZ w Nowym Jorku.

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Godne życie dla wszystkich: eliminacja ubóstwa i zapewnienie światu zrównoważonej przyszłości” (Dz. U. C 271 z 19.9.2013, s. 144).

⁽³⁾ Opinia EKES-u w sprawie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w politykę rozwojową UE oraz we współpracę na rzecz rozwoju (Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 28).

⁽⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ochrona socjalna w ramach współpracy UE na rzecz rozwoju” (Dz.U. C 161 z 6.6.2013, s. 82).

⁽⁵⁾ Opinia EKES-u w sprawie zaangażowania sektora prywatnego w ramy rozwoju na okres po 2015 r. (Dz.U. C 67 z 6.3.2014, s. 1).

⁽⁶⁾ Opinia w sprawie: „Zrównoważony rozwój i zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w kontekście niezależnych umów inwestycyjnych między UE a krajami trzecimi” (Dz.U. C 268 z 14.8.2015, s. 19).

⁽⁷⁾ Opinia w sprawie: „Handel, wzrost gospodarczy i rozwój – Dostosowanie polityki handlowej i inwestycyjnej do sytuacji krajów najbardziej potrzebujących” (Dz.U. C 351 z 15.11.2012, s. 77).

⁽⁸⁾ Opinia REX/438 w sprawie celów na okres po roku 2015 w regionie eurośroziemnomorskim, punkt 6.4, zob. s. 47 niniejszego Dziennika Urzędowego.

2.3. Ważnym elementem agendy rozwoju na okres po 2015 r. powinien stać się dialog społeczny jako narzędzie pozwalające regulować stosunki między pracodawcami a pracownikami oraz zachować, dzięki wyważonemu uwzględnieniu ich interesów w układach zbiorowych, pokój społeczny, który ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego ciągłego rozwoju danego społeczeństwa.

2.4. EKES nalega na potrzebę zapewnienia spójności między celami w zakresie wolnego handlu a celami zrównoważonego rozwoju w kontekście trwających negocjacji w ramach WTO bądź w ramach negocjacji prowadzonych przez UE w sprawie usług i środowiskowych dóbr publicznych oraz podczas wdrażania obecnych porozumień WTO.

2.5. Wszystkie umowy handlowe i inwestycyjne muszą spełniać kryteria zrównoważonego rozwoju, włączając w to ich wpływ na zatrudnienie, na osoby w trudnej sytuacji i równość płci. Nie powinny stawać na drodze krajom rozwijającym się w zarządzaniu kryzysami, regulowaniu przepływów kapitałowych, nakładaniu sprawiedliwego opodatkowania i zapewnianiu zasadniczych usług publicznych. UE powinna przeprowadzić pełne oceny wpływu na zrównoważony rozwój, zwłaszcza umów o partnerstwie gospodarczym, skupiając się przede wszystkim na prawie do rozwoju oraz na konkretnych prawach do pożywienia, zdrowia i sprawiedliwego wynagrodzenia, a także uwzględniając wpływ na najsłabsze grupy.

2.6. Globalny konsensus w sprawie zrównoważonego rozwoju musi opierać się na poszanowaniu podstawowych praw człowieka i być ukierunkowany na zapobieganie konfliktom i budowanie pokoju, zniesienie nierówności w dziedzinie społecznej, zapewnienie dobrej administracji, wspieranie demokratycznych samorządów lokalnych, wzmocnienie roli kobiet oraz angażowanie sektora prywatnego na rzecz rozwoju. W tym celu członkowie ONZ powinni przyjąć, promować i ratyfikować międzynarodowe instrumenty prawne, konwencje, porozumienia i uregulowania⁽⁹⁾. Uważamy, że komunikat Komisji Europejskiej w sprawie globalnego partnerstwa na rzecz eliminacji ubóstwa i zrównoważonego rozwoju po 2015 r.⁽¹⁰⁾ stanowi dobry punkt wyjścia do przyszłych negocjacji, i wzywamy UE do odegrania w nich wiodącej roli.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES podkreśla potrzebę całościowego podejścia do kwestii zrównoważonego rozwoju. Za swój własny rozwój odpowiada przede wszystkim każdy kraj, a społeczność międzynarodowa odpowiada za stworzenie korzystnego otoczenia międzynarodowego sprzyjającego zrównoważonemu rozwojowi wszystkich krajów, obejmującego troskę o globalne dobra publiczne, o ochronę zasobów naturalnych, o stabilne rynki finansowe, wolny handel międzynarodowy, właściwe zarządzanie migracją i ukierunkowane wsparcie rozwoju technologicznego w służbie zrównoważonego rozwoju.

3.2. Warunkiem realizacji celów zrównoważonego rozwoju jest mobilizacja wszystkich dostępnych zasobów finansowych. Jak szacuje UNCTAD⁽¹¹⁾, roczne potrzeby inwestycyjne krajów rozwijających się związane z osiągnięciem najważniejszych celów zrównoważonego rozwoju w latach 2015–2030 wynoszą 3,9 bln USD, z czego ok. 2,5 bln USD nie jest pokryte.

3.3. EKES podziela przekonanie, że na świecie dostępne jest wystarczająco dużo źródeł finansowania. Oprócz zasobów oficjalnych⁽¹²⁾ istnieją zasoby ukryte, takie jak finansowanie wojen i konfliktów zbrojnych na całym globie. Dostępność zasobów ograniczają również zwłaszcza uchylanie się od opodatkowania, szara strefa i nielegalne przepływy finansowe, którym to zjawiskom należy systematycznie przeciwdziałać.

⁽⁹⁾ Konwencja Narodów Zjednoczonych z dnia 18 grudnia 1979 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin, konwencja nr 189 dotycząca pracowników domowych, konwencja nr 184 dotycząca bezpieczeństwa i zdrowia w rolnictwie, międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych i jego protokół fakultatywny oraz inne.

⁽¹⁰⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Globalne partnerstwo na rzecz eliminacji ubóstwa i zrównoważonego rozwoju po roku 2015”, COM(2015) 44 final, 5 lutego 2015 r.

⁽¹¹⁾ Zhang, J. (dyrektor w UNCTAD, szef działu ds. inwestycji i przedsiębiorstw oraz zespołu opracowującego sprawozdanie UNCTAD dotyczące inwestycji światowych), *The Global Development Financing Landscape – Who can contribute what?*, prezentacja na wysłuchaniu publicznym w Parlamencie Europejskim w dniu 24 lutego 2015 r.

⁽¹²⁾ Wysokość aktywów w bankach szacuje się na 121 bln USD, w funduszach emerytalnych – na 34 bln, w instytucjach ubezpieczeniowych – na 28 bln, w przedsiębiorstwach wielonarodowych – na 25 bln, a w państwowych funduszach majątkowych – na 6,5 bln.

3.4. Poszukiwania i pozyskiwania zasobów nie można oddzielić od wymogu ich należytego wykorzystywania. Należy w dalszym ciągu kierować się zasadami skuteczności i wydajności pomocy rozwojowej uzgodnionymi w Monterrey, Ad-Dausze i Pusanie oraz stanowczo przeciwdziałać marnotrawieniu wszelkiego rodzaju zasobów finansowych i niefinansowych przeznaczonych na rozwój.

3.5. Pomocy rozwojowej nie powinno się oceniać tylko na podstawie jej kwoty, lecz należy oceniać również jej jakość i wkład w osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju i w poprawę życia ludzi. W tym celu trzeba opracować nowe wskaźniki obejmujące kryteria oceny i wzmocnić urzędy statystyczne krajów rozwijających się, w tym transfer wiedzy fachowej i wzajemną wymianę informacji.

3.6. Do pogodzenia interesów sektora prywatnego z celami publicznymi przyczyniłby się szerszy udział organizacji z całego spektrum społeczeństwa obywatelskiego w określaniu krajowych celów i planów rozwoju. Ich wspólnym interesem jest promowanie zasad przejrzystości, otwarcia rynku zamówień publicznych, wydajności i skuteczności wydatkowania zasobów oraz odpowiedzialności podmiotów publicznych za wdrażanie przyjętej strategii rozwojowej.

3.7. Aby sektor prywatny mógł odgrywać swą rolę na rzecz rozwoju, potrzebuje przyjaznego otoczenia biznesowego, w tym przestrzegania powszechnie uznawanych demokratycznych zasad praworządności, co ułatwi zakładanie i rozwój przedsiębiorstw, ograniczy biurokrację, zwiększy przejrzystość, zmniejszy korupcję oraz pobudzi inwestycje. Konieczne jest, aby sektor prywatny kierował się uznanymi w skali międzynarodowej zasadami społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, przestrzegał podstawowych praw gospodarczych i społecznych i wymogów zrównoważonego rozwoju oraz tworzył nowe miejsca pracy zgodnie z programem działań MOP na rzecz godnej pracy.

3.8. EKES wzywa do zapewnienia większej koordynacji i spójności między wszystkimi strategiami politycznymi UE związanymi ze zrównoważonym rozwojem⁽¹³⁾, tak aby uniknąć dublowania i pokrywania się, fragmentacji, a czasem i rozbieżności stosowanych podejść oraz aby pogłębić systematyczną koordynację udzielanej przez państwa członkowskie pomocy na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Oficjalna pomoc rozwojowa (ODA)

4.1.1. Mimo że ODA nie może w całości zaspokoić zapotrzebowania na pomoc rozwojową, pozostaje niezbędna dla mieszkańców krajów najslabiej rozwiniętych, krajów dotkniętych konfliktami zbrojnymi, krajów narażonych na klęski żywiołowe i epidemie, odizolowanych wysp lub krajów niemających dostępu do morza.

4.1.2. Środki ODA powinny być wykorzystywane priorytetowo do eliminowania ubóstwa w krajach ubogich i podatnych na zagrożenia. EKES zwraca uwagę, że ubóstwo wzrosło także w krajach o średnim dochodzie, a to w wyniku nierównej dystrybucji bogactwa. Należy wykorzystać efekt mnożnikowy ODA do zmobilizowania wszystkich źródeł pomocy, łącznie z inwestycjami prywatnymi, w celu eliminacji ubóstwa.

4.1.3. EKES wzywa Komisję i Radę, by w związku z negocjacjami przewidzianymi na konferencji w Addis Abebie uzgodniły jasne wspólne stanowisko europejskie w sprawie oficjalnej pomocy rozwojowej. UE powinna potwierdzić swoje zobowiązanie do wyasygnowania łącznej ODA w wysokości 0,7 % PNB i do przeznaczenia 0,15–0,20 % PNB jako ODA dla krajów najslabiej rozwiniętych. EKES zwraca uwagę, że środki przeciwdziałania zmianie klimatu, które będą dyskutowane na konferencji w Paryżu w grudniu 2015 r., będą wymagały dodatkowych zasobów.

4.1.4. Same dane dotyczące kwoty ODA nie mówią nic o jakości i rezultatach udzielonej pomocy ani o jej rzeczywistym wpływie na rozwój krajów będących beneficjentami. EKES popiera propozycję Komitetu Pomocy Rozwojowej (DAC) OECD, aby oprócz ODA monitorować także pomoc i wsparcie na rzecz zrównoważonego rozwoju udzielone poza ramami ODA⁽¹⁴⁾. Wsparcie pozafinansowe często wnosi w danym kraju większy wkład w rozwój niż pomoc finansowa (np. kształcenie, wymiana doświadczeń, transfer technologii i specjalistycznej wiedzy, współpraca naukowa i techniczna).

⁽¹³⁾ W takich dziedzinach, jak handel, rolnictwo, tworzenie miejsc pracy, zabezpieczenie społeczne, zmiana klimatu, energia, ochrona środowiska i różnorodności biologicznej, transport, zdrowie, polityka produktowa i konsumencka, rozwój regionalny i rozwój obszarów miejskich, migracja oraz walka z korupcją i praniem pieniędzy.

⁽¹⁴⁾ TOSSD – *Total official support for Sustainable Development*.

4.1.5. Wsparcie budżetowe dla krajów rozwijających się powinno zawsze mieć konkretne przeznaczenie budżetowe i przewidywać wspólną odpowiedzialność donatora i beneficjenta za rzeczywiste wykorzystanie tej formy pomocy na realizację celów zrównoważonego rozwoju zgodnie z uznanymi na szczeblu międzynarodowym zasadami finansowego zarządzania i kontroli, w tym z rygorystycznymi przepisami warunkowymi i środkami na rzecz zwalczania korupcji i zapobiegania temu zjawisku. Samo finansowanie ze środków UE powinno być w wiarygodny sposób chronione przed korupcją. Komitet zaleca, aby także w krajach rozwijających się wykorzystywano doświadczenia związane z wdrażaniem europejskiej polityki spójności, tak aby lepiej i w sposób bardziej ukierunkowany wydatkować fundusze rozwoju na cele zrównoważonego rozwoju oraz dokładniej kontrolować ich wykorzystanie i oceniać osiągnięte wyniki.

4.2. Zasoby krajowe

4.2.1. EKES jest przekonany, że znaczenie zarówno publicznych, jak i prywatnych zasobów krajowych na rzecz rozwoju będzie w najbliższych latach wyraźnie wzrastało.

4.2.2. Aby zwiększyć wolumen zasobów krajowych i skuteczność ich wykorzystywania, należy nieustannie przeciwdziałać nielegalnej ucieczce zasobów finansowych, praniu pieniędzy pochodzących z nielegalnej działalności, w tym pracy nierejestrowanej, przemytu migrantów i wywozu odpadów niepoddawanych odzyskowi, a także ulepszyć pobór podatków, zwalczać korupcję i działalność przestępczą oraz włączyć rozległy sektor nieformalny do legalnej gospodarki. Trzeba pomóc krajom rozwijającym się we wdrożeniu gruntownych reform fiskalnych i zaprowadzeniu dobrych rządów w dziedzinie opodatkowania. EKES nalega, by UE aktywniej dążyła do zawierania międzynarodowych porozumień w sprawie przeciwdziałania uchylaniu się od opodatkowania, rajów podatkowych i nielegalnych przepływów finansowych oraz do poprawy współpracy z Centrum Polityki i Administracji Podatkowej OECD i z komitetem ds. podatkowych ONZ.

4.2.3. Krajowe inwestycje prywatne, czy to bezpośrednie, czy to portfelowe, są obecnie kilkakrotnie wyższe od inwestycji zagranicznych. Trzeba ukierunkować je na cele rozwoju, na przykład poprzez odpowiednie zachęty lub za pomocą właściwie przygotowanych i bezpiecznych projektów PPP, tak aby stały się istotnym narzędziem realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

4.2.4. Niewykorzystany potencjał zasobów krajowych mają w szczególności kraje rozwijające się dysponujące bogactwami mineralnymi, tymczasem pomimo stosunkowo wysokich dochodów publicznych większość ludności żyje tam w ubóstwie i zaniedbuje się budowę własnej gospodarki, infrastruktury i usług społecznych. Metody stosowane przez niektórych inwestorów zagranicznych w przemyśle wydobywczym w krajach rozwijających się są słusznie krytykowane przez społeczeństwo obywatelskie, które domaga się przestrzegania podstawowych standardów ochrony środowiska, ochrony socjalnej pracowników, przejrzystości płacenia podatków i transferów zysków za granicę, a także sprawozdawczości zgodnej z wytycznymi OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych⁽¹⁵⁾. EKES przyjmuje z zadowoleniem środki zmierzające do zaradzenia temu stanowi rzeczy, takie jak inicjatywa na rzecz przejrzystości w przemyśle wydobywczym⁽¹⁶⁾.

4.3. Łączenie instrumentów i PPP

4.3.1. EKES jest przekonany, że wszędzie tam, gdzie władze mają niewystarczające możliwości realizowania niezbędnych inwestycji ze źródeł publicznych i gdzie inwestycje te, zwłaszcza w dziedzinie infrastruktury, lecz także usług publicznych, nie są wykonalne z komercyjnego punktu widzenia, trzeba wykorzystywać partnerstwa między sektorem publicznym a prywatnym i finansować projekty PPP za pośrednictwem łączenia instrumentów, zgodnie z zaleceniami OECD⁽¹⁷⁾.

4.3.2. Projekty PPP muszą być przygotowywane zgodnie ze strategią rozwoju poszczególnych krajów w oparciu o studium wykonalności, powinny uwzględniać ocenę ex ante czynników ich trwałego charakteru oraz respektować zasady przejrzystości, współodpowiedzialności i egzekwowalności zobowiązań. Partnerzy społeczni i inni przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego powinni zostać włączeni do oceny wkładu tych projektów w zrównoważony rozwój i monitorować zgodność z obowiązującymi konwencjami MOP.

4.3.3. Łączenie instrumentów należy także wykorzystywać w ramach przedsiębiorczości społecznej i zrównoważonych projektów na rzecz włączania słabszych grup społecznych do środowiska gospodarczego.

⁽¹⁵⁾ Zob. <http://www.oecd.org/corporate/mne/48004323.pdf>

⁽¹⁶⁾ Zob. <https://eiti.org/>

⁽¹⁷⁾ Zob. <http://www.oecd.org/governance/budgeting/PPP-Recommendation.pdf>

4.4. Inwestycje zagraniczne

4.4.1. W 2013 r. napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do krajów rozwijających się osiągnął 778 mld USD, jednak ich wkład w zrównoważony rozwój jest często niejednoznaczny. Zaledwie 2 % wszystkich BIZ napływających do krajów rozwijających się trafia do krajów najsłabiej rozwiniętych. W Afryce Subsaharyjskiej BIZ kierowane są przede wszystkim do przemysłu wydobywczego i nie wnoszą dodatkowego wkładu do pozostałej części gospodarki. Nowe państwa będące inwestorami, takie jak Chiny, Brazylia, Indie i inne, powinny w swoich inwestycjach realizowanych w krajach rozwijających się uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju.

4.4.2. Według przeprowadzonego przez organizację pozarządową EURODAD badania na temat finansów krajów rozwijających się, w roku 2014 z krajów rozwijających się wypłynęło dwa razy więcej zasobów finansowych, niż ich wpłynęło z zagranicy, licząc także ODA, BIZ, organizacje charytatywne, transfery zysków, oszczędności i inne źródła⁽¹⁸⁾. Należy dołożyć starań, by środki te były w możliwie największym stopniu reinwestowane na rzecz zrównoważonego rozwoju w krajach będących beneficjentami.

4.4.3. Krajowe strategie rozwoju powinny obejmować również wsparcie na rzecz inwestycji. Aby pozyskać BIZ i skierować je na ODA, trzeba stworzyć korzystne warunki, takie jak pokój, stabilność i dobre rządy. Kraje rozwijające się powinny włączać cele zrównoważonego rozwoju także do zawieranych przez siebie umów inwestycyjnych i oferować odpowiednie gwarancje na takie inwestycje. EKES zaleca, by agencje i instytucje finansowe ds. wspierania inwestycji w krajach pochodzenia i agencje ds. wspierania inwestycji w krajach będących beneficjentami nawiązały bezpośrednią współpracę techniczną powiązaną z krajowymi strategiami zrównoważonego rozwoju.

4.4.4. Należy promować inwestowanie zaangażowane społecznie, które gwarantować będzie pewną rentowność w krótkim okresie, ale jednocześnie zapewniać będzie perspektywy rentowności długookresowej dzięki skutkom społecznym, takim jak budowanie zdolności czy ochrona środowiska, które prowadziłyby do zrównoważonego rozwoju.

4.5. Innowacyjne i uzupełniające formy finansowania

4.5.1. Instrumentem finansowania mniejszych projektów rozwojowych, który oferuje znaczne możliwości, są finansowanie społecznościowe⁽¹⁹⁾ i inwestycje społecznościowe. EKES zwraca uwagę, że należy szybko zdefiniować te instrumenty oraz przygotować i przyjąć dla nich odpowiednie ramy regulacyjne, jak to zalecił w opinii⁽²⁰⁾.

4.5.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje rosnącą liczbę międzynarodowych funduszy charytatywnych, fundacji i programów mających na celu propagowanie zrównoważonego rozwoju, takich jak np. Światowy Fundusz na rzecz Walki z AIDS, Gruźlicą i Malarią, Globalne Partnerstwo na rzecz Edukacji, sojusz GAVI na rzecz szczepienia dzieci w krajach najsłabiej rozwiniętych itp. Te fundusze i fundacje, w ramach których instytucje publiczne współpracują z donatorami prywatnymi i organizacjami pozarządowymi, powinny ulepszyć koordynację swoich działań i zorientować je na cele zrównoważonego rozwoju.

4.5.3. Środki przeznaczone na ODA, jeżeli nie są w danej chwili alokowane na projekty rozwojowe, mogłyby być umieszczane w funduszach inwestycyjnych na rzecz rozwoju i w obligacjach zabezpieczonych, aby generowały dochody w krótkim okresie, a także przyczyniały się do tworzenia dodatkowych zasobów⁽²¹⁾. W dłuższej perspektywie powinno to pomóc zwiększyć wolumen potrzebnych środków na pomoc rozwojową⁽²²⁾.

4.5.4. EKES przyjmuje z zadowoleniem niektóre propozycje grupy przewodniej ds. innowacyjnego finansowania rozwoju⁽²³⁾ i popiera wysiłki na rzecz stworzenia nowych źródeł finansowania celów zrównoważonego rozwoju. Konieczne jest jednak, by te nowe zasoby były stosowane spójnie w skali światowej, by nie ograniczały konkurencyjności danego sektora oraz by ich wykorzystanie na cele zrównoważonego rozwoju cechowało się przejrzystością. EKES przyjąłby z zadowoleniem dobrowolną globalną inicjatywę sektora bankowego, który zobowiązałby się do wniesienia wkładu w finansowanie luki między zapotrzebowaniem a dostępnymi środkami na realizację celów zrównoważonego rozwoju.

⁽¹⁸⁾ Zob. <http://www.eurodad.org/Entries/view/1546315/2014/12/15/The-State-of-Finance-for-Developing-Countries-2014>

⁽¹⁹⁾ InfoDev, *Crowdfunding's Potential for the Developing World*, 2013, Bank Światowy, Departament Finansów i Rozwoju Sektora Prywatnego.

⁽²⁰⁾ Opinia EKES-u „Uwolnienie potencjału finansowania społecznościowego w Unii Europejskiej” (Dz.U. C 451 z 16.12.2014, s. 69).

⁽²¹⁾ Jednoroczny przydział zasobów budżetowych na ODA całkowicie wyklucza taką możliwość.

⁽²²⁾ Belgijska organizacja inwestycyjna (BIO), założona przez rząd w celu wspierania sektora przedsiębiorstw w krajach Afryki, część swoich zasobów finansowych przeznaczonych na pożyczki dla przedsiębiorców przeniosła do innych funduszy inwestycyjnych, a później je stamtąd stopniowo pobierała, zależnie od potrzeb.

⁽²³⁾ Zob. <http://www.leadinggroup.org/rubrique69.html>

4.5.5. Jednym z mało wykorzystywanych zasobów są środki finansowe pochodzące od diaspory, tj. transfer jej oszczędności do krajów pochodzenia, które to oszczędności można by również wykorzystać do realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Trzeba doprowadzić do obniżenia kosztów tych transferów oszczędności. Członkom diaspory należałoby zaproponować szkolenia i programy zachęt wspierające ich zainteresowanie inwestycjami w projekty rozwojowe, które pozwoliłyby im zwiększyć wartość oszczędności, a jednocześnie przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

4.6. *Finansowanie mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich przedsiębiorstw*

4.6.1. Mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa, stanowiące główny potencjał wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy, borykają się z problemem niedostatecznego dostępu do finansowania. Problem ten jest dotkliwy zwłaszcza w krajach najsłabiej rozwiniętych, w związku z czym trzeba szukać instrumentów, które ułatwią dostęp małych i średnich przedsiębiorstw do zasobów finansowych. Należy przy tym respektować różnorodność form przedsiębiorstw w krajach rozwijających się, gdzie przeważają mikroprzedsiębiorstwa, drobni przedsiębiorcy handlowi oraz małe rodzinne gospodarstwa rolne.

4.6.2. Istnieje wiele różnych systemów mikrokredytów dla MŚP. Zdaniem Komitetu najskuteczniejsze są systemy wykorzystujące aplikacje dla telefonów komórkowych. Komitet przyjmuje również z zadowoleniem mikrokredyty wykorzystywane do finansowania projektów z zakresu zielonej energii oraz inicjatywy zmierzające do zapewnienia mikrokredytów nieoprocentowanych. Brakuje kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw (od 10 tys. do 200 tys. USD), które mogłyby zostać zastąpione przez leasing kapitałowy i inne instrumenty. W tym celu należy wspierać rozwój rynku finansowego i banków lokalnych, w tym także podmiotów lokalnych.

4.6.3. Częścią wsparcia krajów rozwiniętych dla małych i średnich przedsiębiorstw powinno być przekazywanie doświadczeń, umiejętności zarządzania, wiedzy technicznej, szkolenie w zakresie zarządzania finansami, kształcenie dotyczące podstaw finansowości oraz wspieranie włączania się tych przedsiębiorstw do łańcuchów dostaw i wartości. UE powinna zalecić stosowanie zasad jej dyrektywy w sprawie opóźnień w płatnościach w celu poprawy finansowania MŚP.

4.6.4. Mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa działające w sektorze rolnictwa należy chronić przed praktykami inwestycyjnymi mającymi na celu masowy wykup gruntów rolnych, które to praktyki prowadzą do likwidacji tych przedsiębiorstw. Pomogłoby im także tworzenie instrumentów ubezpieczenia od skutków zmiany klimatu. W planach rozwoju nie należy zapominać o wspieraniu przedsiębiorstw gospodarki społecznej, które mogą odgrywać istotną rolę w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

4.6.5. Ważne dla rozwoju gospodarczego i społecznego jest zapewnienie dostępu do instrumentów finansowych, takich jak podstawowy rachunek bankowy czy mobilne aplikacje finansowe, szerokim warstwom ludności krajów rozwijających się.

4.7. *Zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w pomoc rozwojową*

4.7.1. Społeczeństwo obywatelskie w krajach rozwiniętych, w tym partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe, przyczynia się bezpośrednio do rozwoju i odgrywa również ważną rolę w ukierunkowywaniu współpracy na rzecz rozwoju oraz w monitorowaniu jej skuteczności⁽²⁴⁾.

4.7.2. Należy systematycznie wspierać tworzenie i doskonalenie systemu kontroli procesów i wyników pomocy rozwojowej w poszczególnych krajach, z bezpośrednim udziałem zainteresowanych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, co przyczyni się do wskazywania i usuwania przeszkód w realizacji celów zrównoważonego rozwoju. EKES ma w tej dziedzinie długoletnie pozytywne doświadczenia zebrane przez wspólne komitety, platformy i organy doradcze, takie jak Komitet Monitorujący AKP–UE, zjazdy organizacji społeczeństwa obywatelskiego UE–AŁK i in.

⁽²⁴⁾ Forum Polityki Rozwoju (www.friendsofeurope.org/policy-area/global-europe/) oraz Forum Polityczne nt. Rozwoju (www.uclg.org).

4.7.3. Podmiotami świadczącymi bezpośrednio pomoc rozwojową są także partnerzy społeczni. Związki zawodowe krajów rozwiniętych realizują społecznie ukierunkowane projekty rozwoju i wspierają rozwój partnerskich organizacji związkowych. Organizacje pracodawców, izby handlowe, stowarzyszenia MŚP i stowarzyszenia branżowe wdrażają wspólne projekty z partnerskimi organizacjami przedsiębiorstw w krajach rozwijających się i przekazują tym organizacjom swoje doświadczenia.

4.7.4. Niezastąpioną rolę w pomocy rozwojowej odgrywają organizacje pozarządowe, zarówno w krajach rozwiniętych, jak i w krajach rozwijających się. Ich działalność dotyczy w szczególności radzenia sobie z następstwami klęsk żywiołowych i humanitarnych, a także dziedziny społecznej, zdrowia, równouprawnienia płci, edukacji itp. Mobilizują one również środki ogółu społeczeństwa, organizują zbiórki funduszy, kampanie edukacyjne itp. Interesującym przykładem jest finansowanie kształcenia w drodze „adopcji na odległość”, co pomaga rozwijać kontakty międzyludzkie między zwykłymi obywatelami.

4.7.5. EKES apeluje do Komisji Europejskiej, by wspierała działania organizacji społeczeństwa obywatelskiego zmierzające do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju, odpowiednio finansując programy mające na celu tworzenie instytucji społeczeństwa obywatelskiego w krajach partnerskich. EKES przygotowuje obecnie raport informacyjny, w którym zaleci modele skutecznego włączenia społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie i monitorowanie agendy rozwoju na okres po 2015 r. i który będzie stanowił uzupełnienie niniejszej opinii.

Bruksela, dnia 2 lipca 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE
